ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 11ης Δεκεμβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-295/07 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, που ασκήθηκε στις 20 Ιουνίου 2007,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον J. Flett, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι

Département du Loiret, εκπροσωπούμενο από τον A. Carnelutti, avocat,

προσφεύγον πρωτοδίκως,

Scott SA, με έδρα το Saint-Cloud (Γαλλία), εκπροσωπούμενη από τους J. Lever, QC, J. Gardner και G. Peretz, barristers, ενεργούντες κατ' εντολή των R. Griffith και M. Παπαδάκη, solicitors,

παρεμβαίνουσα πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet και J.-J. Kasel, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 5ης Ιουνίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 29ης Μαρτίου 2007, T-369/00, Département du Loiret κατά Επιτροπής (Συλλογή 2007, σ. II-851, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία αυτό ακύρωσε την απόφαση 2002/14/ΕΚ της Επιτροπής, της 12ης Ιουλίου 2000, σχετικά με την κρατική ενίσχυση που χορήγησε η Γαλλία υπέρ του ομίλου Scott Paper SA/Kimberly-Clark (ΕΕ 2002, L 12, σ. 1, στο εξής: επίδικη απόφαση), στο μέτρο που η εν λόγω απόφαση της Επιτροπής αφορά την ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό τη μορφή προνομιακής τιμής ενός οικοπέδου κατά την έννοια του άρθρου 1 αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός (ΕΚ) 659/1999

2 Το άρθρο 14 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [88] της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1), το οποίο τιτλοφορείται «Ανάκτηση της ενίσχυσης», έχει ως εξής:

«1. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης για υπόθεση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή αποφασίζει την εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την ανάκτηση της ενίσχυσης από τον δικαιούχο (εφεξής αποκαλούμενη "απόφαση ανάκτησης"). Η Επιτροπή δεν απαιτεί ανάκτηση της ενίσχυσης εάν αυτό αντίκειται σε κάποια γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου.

2. Το ποσό που πρέπει να ανακτηθεί δυνάμει απόφασης ανάκτησης περιλαμβάνει και τους σχετικούς τόκους, υπολογιζόμενους με το δέον επιτόκιο που ορίζει η Επιτροπή. Οι τόκοι πρέπει να καταβληθούν από την ημερομηνία κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση ετέθη στη διάθεση του δικαιούχου μέχρι την ημερομηνία της ανάκτησής της.

3. Με την επιφύλαξη απόφασης του Δικαστηρίου […] κατ' εφαρμογήν του άρθρου [242] της Συνθήκης, η ανάκτηση πραγματοποιείται αμελλητί και σύμφωνα με τις διαδικασίες της εθνικής νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους, εφόσον αυτές επιτρέπουν την άμεση και πραγματική εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής. Για τον σκοπό αυτό και σε περίπτωση κινήσεως διαδικασίας ενώπιον εθνικών δικαστηρίων, τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα που διαθέτουν στα αντίστοιχα νομικά τους συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων, με την επιφύλαξη της κοινοτικής νομοθεσίας.»

Η ανακοίνωση σχετικά με τα εφαρμοστέα επιτόκια σε περίπτωση ανάκτησης ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί παρανόμως

3 Με την ανακοίνωσή της 2003/C 110/08, της 8ης Μαΐου 2003, σχετικά με τα επιτόκια που πρέπει να εφαρμόζονται κατά την ανάκτηση ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί παρανόμως (ΕΕ C 110, σ. 21, στο εξής: ανακοίνωση του 2003), η Επιτροπή επισημαίνει τα εξής:

«[…]

[…] έχει ανακύψει το ερώτημα κατά πόσον το επιτόκιο αυτό πρέπει να εφαρμόζεται με τη μέθοδο του απλού τοκισμού ή με τη μέθοδο του ανατοκισμού […]. [Η] Επιτροπή θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να αποσαφηνίσει επειγόντως τη θέση της επί του συγκεκριμένου ζητήματος.

[…]

[…] Ανεξάρτητα από τις ανομοιότητες των διαφόρων περιπτώσεων, προκύπτει ότι μια παράνομη ενίσχυση έχει ως αποτέλεσμα την παροχή χρηματοδότησης στον αποδέκτη υπό όρους παρόμοιους με εκείνους ενός μεσοπρόθεσμου άτοκου δανείου. Κατά συνέπεια, κρίνεται σκόπιμο να λαμβάνονται υπόψη οι τόκοι από ανατοκισμό, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι εξουδετερώνονται πλήρως τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την κατάσταση αυτή.

Με βάση τα προεκτεθέντα, η Επιτροπή επιθυμεί να ενημερώσει τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους ότι στις αποφάσεις που ενδεχομένως θα εκδίδει μελλοντικώς διατάσσοντας την ανάκτηση ενισχύσεων που έχουν χορηγηθεί παρανόμως θα

εφαρμόζει μεν το επιτόκιο αναφοράς το οποίο χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του καθαρού ισοδύναμου επιχορήγησης των ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα, αλλά με βάση τη μέθοδο του ανατοκισμού. Σύμφωνα με τη συνήθη συναλλακτική πρακτική, ο ανατοκισμός είναι ετήσιος. Αντιστοίχως, η Επιτροπή αναμένει από τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τη μέθοδο του ανατοκισμού για την εκτέλεση εκκρεμουσών αποφάσεων ανάκτησης, εκτός αν αυτό αντιβαίνει σε μια από τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 794/2004

4 Το άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 (ΕΕ L 140, σ. 1), το οποίο τιτλοφορείται «Μέθοδος εφαρμογής του επιτοκίου», ορίζει:

«1. Το εφαρμοστέο επιτόκιο είναι το επιτόκιο που ίσχυε την ημερομηνία κατά την οποία η εκάστοτε παράνομη ενίσχυση ετέθη για πρώτη φορά στη διάθεση του δικαιούχου.

2. Το επιτόκιο εφαρμόζεται με τη μέθοδο του ανατοκισμού μέχρι την ημερομηνία ανάκτησης της ενίσχυσης. Ο τόκος που έχει γεννηθεί κατά το προηγούμενο έτος υπόκειται σε τοκισμό σε κάθε μεταγενέστερο έτος.

3. Το επιτόκιο για το οποίο γίνεται λόγος στην παράγραφο 1 εφαρμόζεται καθ' όλη τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος μέχρι την ημερομηνία ανάκτησης. Εντούτοις, εάν έχουν παρέλθει περισσότερα από πέντε έτη μεταξύ της ημερομηνίας κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση ετέθη για πρώτη φορά στη διάθεση του αποδέκτη και της

ημερομηνίας ανάκτησης της ενίσχυσης, το επιτόκιο υπολογίζεται εκ νέου ανά πενταετία με βάση το επιτόκιο που ισχύει κατά τον χρόνο του νέου υπολογισμού του επιτοκίου.»

5 Κατά το άρθρο 13, πέμπτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, το άρθρο 11 αυτού εφαρμόζεται σε κάθε απόφαση περί ανακτήσεως που κοινοποιείται μετά την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του κανονισμού αυτού.

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

6 Το ιστορικό της διαφοράς, όπως αυτό εκτίθεται στις σκέψεις 1 έως 8 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μπορεί να συνοψισθεί ως εξής.

7 Στις 31 Αυγούστου 1987, ο Δήμος Ορλεάνης, το Διαμέρισμα του Loiret (Département du Loiret) (Γαλλία) και η Scott SA (στο εξής: Scott) συνήψαν συμφωνία αφορώσα, ιδίως, την πώληση στην τελευταία ενός οικοπέδου προς τον σκοπό της εγκαταστάσεως ενός εργοστασίου. Η συμφωνία αυτή προέβλεπε ότι το Διαμέρισμα του Loiret και ο Δήμος Ορλεάνης θα χρηματοδοτούσαν μέχρι ποσού 80 εκατομμυρίων γαλλικών φράγκων (FRF) (12,2 εκατομμυρίων ευρώ) τις εργασίες διαρρυθμίσεως του χώρου από τη Scott.

8 Τον Ιανουάριο του 1996, η Scott αγοράστηκε από την εταιρία Kimberley-Clark Corp., η οποία ανήγγειλε το κλείσιμο του εργοστασίου τον Ιανουάριο του 1998. Το

ενεργητικό του εργοστασίου, δηλαδή το οικόπεδο και το χαρτοποιείο, αγοράστηκε από την εταιρία Procter & Gamble τον Ιούνιο του 1998.

9 Η Επιτροπή, αφού έλαβε, κατόπιν εκθέσεως του Cour des comptes (γαλλικού Ελεγκτικού Συνεδρίου) δημοσιευθείσας τον Νοέμβριο του 1996, καταγγελία σχετική με την επίμαχη ενίσχυση και αφού προέβη σε ανταλλαγή πληροφοριών με τις γαλλικές αρχές μεταξύ Ιανουαρίου 1997 και Απριλίου 1998, ενημέρωσε τις εν λόγω αρχές, με έγγραφο της 10ης Ιουλίου 1998, για την από 20 Μαΐου 1998 απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ).

10 Η επίδικη απόφαση παρατίθεται, εντός της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ως εξής:

«10. Η [επίδικη] απόφαση, όπως τροποποιήθηκε, ορίζει:

"*Άρθρο 1*

Η κρατική ενίσχυση, υπό μορφή προνομιακής τιμής ενός οικοπέδου και προνομιακού συντελεστή του τέλους εξυγίανσης, που χορήγησε η Γαλλία υπέρ της Scott, η οποία ανέρχεται σε ποσό 39,58 εκατομμυρίων FRF (6,03 εκατομμύρια ευρώ) ή, σε τρέχουσα αξία, σε 80,77 εκατομμύρια FRF (12,3 εκατομμύρια ευρώ), όσον αφορά την προνομιακή τιμή του οικοπέδου, […] είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά.

Άρθρο 2

1. Η Γαλλία θα λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να [αναζητήσει] από τον δικαιούχο την ενίσχυση που αναφέρεται στο άρθρο 1, η οποία ήδη χορηγήθηκε παράνομα.

2. Η ανάκτηση θα πραγματοποιηθεί χωρίς καθυστέρηση σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, εφόσον επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της παρούσας απόφασης. Η προς ανάκτηση ενίσχυση αποφέρει τόκους από την ημερομηνία χορήγησής της ως τη στιγμή της ανάκτησής της. Οι τόκοι υπολογίζονται βάσει του επιτοκίου αναφοράς που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ισοδύναμου επιχορήγησης των περιφερειακών ενισχύσεων."

11. Όσον αφορά την επιβολή τόκων, η Επιτροπή θεώρησε (αιτιολογική σκέψη 239 της [επίδικης] απόφασης):

"Προκειμένου να αποκατασταθούν οι οικονομικές συνθήκες τις οποίες θα αντιμετώπιζε η επιχείρηση αν δεν της είχε χορηγηθεί η ασυμβίβαστη ενίσχυση, οι γαλλικές αρχές πρέπει να λάβουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να καταργήσουν τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από την ενίσχυση και να ανακτήσουν την τελευταία από τον δικαιούχο.

[…]"

12. Η τρέχουσα αξία δηλαδή της ενίσχυσης που πρέπει να ανακτηθεί όπως την υπολόγισε η Επιτροπή, δηλαδή το ποσό των 80,77 εκατομμυρίων FRF (βλ. σκέψη 10 ανωτέρω), λαμβάνει υπόψη την επιβολή τόκων από την ημερομηνία χορηγήσεως της παράνομης ενίσχυσης μέχρι την ημερομηνία εκδόσεως της [επίδικης] απόφασης. Το επιτόκιο αυτό αντιστοιχεί με το επιτόκιο αναφοράς που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για να σταθμίσει το στοιχείο ενίσχυσης των κρατικών επιδοτήσεων στη Γαλλία, δηλαδή "5,7 % από 1ης Ιανουαρίου 2000" (αιτιολογικές σκέψεις 172 και 239 της [επίδικης] απόφασης).»

Η πρωτόδικη διαδικασία και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

11 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 4 Δεκεμβρίου 2000, το Διαμέρισμα του Loiret άσκησε προσφυγή κατά της επίδικης αποφάσεως, αποσκοπούσα στην ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως καθόσον αυτή κηρύσσει παράνομη την κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό τη μορφή προνομιακής τιμής ενός οικοπέδου και διατάσσει την επιστροφή του ποσού των 39,58 εκατομμυρίων FRF (6,03 εκατομμυρίων ευρώ) ή, σε τρέχουσα αξία, του ποσού των 80,77 εκατομμυρίων FRF (12,3 εκατομμυρίων ευρώ).

12 Η Scott, η οποία άσκησε, επίσης, προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου αποσκοπούσα στη μερική ακύρωση της επίδικης αποφάσεως (Τ-366/00, Scott κατά Επιτροπής), παρενέβη στην ως άνω διαδικασία υπέρ του Διαμερίσματος του Loiret.

13 Η Επιτροπή ζήτησε από το Πρωτοδικείο να απορρίψει την προσφυγή του Διαμερίσματος του Loiret ως αβάσιμη.

14 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι, όσον αφορά την κεφαλαιοποίηση των τόκων, η επίδικη απόφαση δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη. Κατά συνέπεια, δέχθηκε το πέμπτο σκέλος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως και ακύρωσε την επίδικη απόφαση στο μέτρο που αφορά την ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό τη μορφή προνομιακής τιμής ενός οικοπέδου κατά την έννοια του άρθρου 1 αυτής, χωρίς να εξετάσει τους λοιπούς λόγους ακυρώσεως και τα λοιπά επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς στήριξη της προσφυγής.

15 Όσον αφορά την εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, ευθύς εξ αρχής, στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επίδικη απόφαση δεν διευκρινίζει ότι εφαρμόζει επιτόκιο κατ' ανατοκισμό και ότι μόνον κάνοντας τον υπολογισμό σε σχέση με την αρχική αξία και την «τρέχουσα αξία» της ενίσχυσης, όπως αυτές εκτίθενται στην επίδικη απόφαση, μπορεί ο αναγνώστης να συναγάγει ότι εφαρμόστηκε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό. Οι λόγοι για τους οποίους εφαρμόστηκε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό και όχι απλό επιτόκιο ουδόλως παρατίθενται.

16 Εν συνεχεία, με τη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο συνήγαγε ότι η επιβολή τόκων κατ' ανατοκισμό εν προκειμένω ήταν η πρώτη εκδήλωση μιας νέας και σημαντικής πολιτικής της Επιτροπής την οποία η Επιτροπή ουδόλως εξήγησε. Η Επιτροπή όφειλε, με την επίδικη απόφαση, αφενός, να επισημάνει ότι αποφάσισε να κεφαλαιοποιήσει τους τόκους και, αφετέρου, να δικαιολογήσει την προσέγγισή της.

17 Σύμφωνα με τη σκέψη 44 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η εν λόγω υποχρέωση αιτιολογήσεως ήταν ηυξημένη λόγω του ότι, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου που μεσολάβησε μεταξύ της ημερομηνίας πώλησης του ακινήτου και της ημερομηνίας έκδοσης της επίδικης απόφασης, δηλαδή δεκατρία έτη, η επιβολή τόκων κατ' ανατοκισμό είχε σημαντικές οικονομικές συνέπειες όσον αφορά το ποσό της προς ανάκτηση ενίσχυσης.

18 Στη σκέψη 45 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως ήταν, επίσης, ανεπαρκής όσον αφορά το ύψος του επιτοκίου που εφαρμόσθηκε.

19 Εν συνεχεία, απαντώντας στο επιχείρημα της Επιτροπής ότι η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό προκειμένου να υπολογισθεί σε τρέχουσες τιμές η αρχική αξία της επιδότησης δικαιολογείται από την ανάγκη αποκαταστάσεως αποτελεσματικού ανταγωνισμού με την κατάργηση του πλεονεκτήματος που αποκόμισε ο δικαιούχος, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, με τη σκέψη 49 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η δικαιολογία αυτή προϋποθέτει, αφενός, ότι ο δικαιούχος εξακολουθεί να απολαμβάνει το πλεονέκτημα αυτό κατ' αυτή την ημερομηνία και, αφετέρου, ότι η μορφή της επίδικης ενίσχυσης εξομοιώνεται με άτοκο δάνειο ποσού που αντιστοιχεί στην αξία της αρχικής επιδότησης. Η επίδικη απόφαση δεν περιέχει καμιά σχετική διευκρίνιση.

20 Συναφώς, το Πρωτοδικείο παρατήρησε, με τη σκέψη 50 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, λαμβανομένης υπόψη της μορφής της ενίσχυσης που χορηγήθηκε στη Scott κατά το 1987, δηλαδή της μεταβίβασης ενός διαρρυθμισμένου οικοπέδου σε προνομιακή τιμή, δεν είναι καθόλου προφανές ότι ο υπολογισμός σε τρέχουσες τιμές της υπολογιζομένης αξίας της αρχικής επιδότησης με την εφαρμογή επιτοκίου ανατοκισμού 5,7 % κατά την εν λόγω περίοδο καταλήγει σε μέγεθος που αντιστοιχεί στην αξία του πλεονεκτήματος που αποκόμισε ο δικαιούχος ως κύριος του ακινήτου το 2000.

21 Σύμφωνα με τη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, δεν αμφισβητήθηκε, επιπλέον, ότι το οικόπεδο και το εργοστάσιο πωλήθηκαν στην Procter & Gamble το 1998. Πάντως, η τιμή που ανακοινώθηκε από τις γαλλικές αρχές —η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε ότι η πώληση αυτή πραγματοποιήθηκε υπό συνήθεις συνθήκες αγοράς και την ανέλυσε στην επίδικη απόφαση δεχόμενη ως πιθανή την πώληση του οικοπέδου με την τιμή αυτή— ήταν χαμηλότερη όχι μόνον από την αξία που καθόρισε η Επιτροπή το 1987, αλλά και από την τιμή που κατέβαλε η Scott.

22 Στη σκέψη 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εκτίμησε ότι, υπό τις συνθήκες αυτές και ελλείψει οποιασδήποτε αιτιολογίας στην επίδικη απόφαση όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του φερομένου ως πλεονεκτήματος που εξακολουθούσε να αποκομίζει η Scott το 2000 και του ποσού των 80,77 εκατομμυρίων FRF, αδυνατεί να ασκήσει δικαστικό έλεγχο ως προς το ζήτημα αν η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό καταλήγει σε τρέχουσα αξία που αντιστοιχεί στην αξία του πλεονεκτήματος το οποίο πρέπει να εξαλειφθεί.

23 Τέλος, με τη σκέψη 53 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η επίδικη απόφαση ενέχει ασυνέπεια, καθόσον επιβάλλει, χωρίς να εξηγεί για ποιο λόγο, τόκους με τη μέθοδο του ανατοκισμού μέχρι την ημερομηνία εκδόσεώς της και στη συνέχεια με απλό επιτόκιο μέχρι την ανάκτηση της ενίσχυσης. Συγκεκριμένα, το άρθρο 2 της επίδικης αποφάσεως, ορίζοντας ότι η ανάκτηση πρέπει να γίνει σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες, έχει ως συνέπεια ότι οι τόκοι για την περίοδο από την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως μέχρι την ημερομηνία ανάκτησης της ενίσχυσης θα υπολογισθούν με απλό επιτόκιο.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

24 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 20 Ιουνίου 2007, η Επιτροπή άσκησε αναίρεση κατά της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

25 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει το βάσιμο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως και, κατά συνέπεια, να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στο σύνολό της. Επιπλέον, λαμβανομένου υπόψη του σταδίου εξελίξεως της διαφοράς, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί οριστικώς επί της διαφοράς αυτής και να κρίνει ότι η επίδικη απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη όσον αφορά την εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό. Σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο, για οποιοδήποτε ζήτημα σε σχέση με το οποίο το Δικαστήριο ήθελε θεωρήσει ότι η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση, να αναπέμψει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.

26 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ζητεί, επίσης, να καταδικασθεί το Διαμέρισμα του Loiret στα δικαστικά του έξοδα καθώς και στα έξοδα στα οποία αυτή υποβλήθηκε σε αμφότερες τις διαδικασίες, ενώπιον του Δικαστηρίου και ενώπιον του Πρωτοδικείου, η δε Scott να φέρει τα δικαστικά της έξοδα σε αμφότερες τις διαδικασίες αυτές.

27 Το Διαμέρισμα του Loiret ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως στο σύνολό της και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα της παρούσας διαδικασίας.

28 Η Scott ζητεί να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως της Επιτροπής και να υποχρεωθεί να καταβάλει τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Scott για την προστασία των συμφερόντων της στην παρούσα διαδικασία.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

29 Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, η Επιτροπή προβάλλει οκτώ λόγους αναιρέσεως που στηρίζονται, αντιστοίχως, στους ακόλουθους ισχυρισμούς:

— μια απόφαση της Επιτροπής είναι επαρκώς αιτιολογημένη αν ένας απλός μαθηματικός υπολογισμός παρέχει τη δυνατότητα να διαπιστωθεί ποια μέθοδος υπολογισμού χρησιμοποιήθηκε·

— η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό προκύπτει, κατ' ανάγκην, εμμέσως από την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, λαμβανομένου υπόψη του στόχου της επαναφοράς της προϋφιστάμενης καταστάσεως·

— μη σύννομη αντιστροφή του βάρους αποδείξεως: εναπέκειτο στο προσφεύγον πρωτοδίκως να αποδείξει την προβαλλομένη μεταβολή της πρακτικής της Επιτροπής και όχι στην Επιτροπή να αποδείξει ότι τέτοια μεταβολή δεν υφίστατο·

— η Επιτροπή δεν έχει υποχρέωση εκ του νόμου να αποδείξει ότι ένας δικαιούχος εξακολουθεί να αντλεί όφελος την ημερομηνία κατά την οποία διατάχθηκε η ανάκτηση της ενίσχυσης·

— η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στηρίζεται σε εικασίες και όχι σε αποδεικτικά στοιχεία και αντιστρέφει το βάρος αποδείξεως όσον αφορά την προβαλλομένη τιμή πωλήσεως του ενεργητικού του εργοστασίου στην Procter & Gamble·

— μια τιμή πωλήσεως της οποίας γίνεται επίκληση ένδεκα έτη μετά τη χορήγηση της ενίσχυσης είναι αλυσιτελής για τον υπολογισμό του ποσού της προς ανάκτηση ενίσχυσης·

— σύμφωνα με την υποχρέωση της Επιτροπής να διασφαλίζει την εκτέλεση των οριστικών αποφάσεων σχετικά με κρατικές ενισχύσεις, στην περίπτωση που η οριστική απόφαση δεν περιέχει σχετική μνεία, το ζήτημα αν η ανάκτηση της ενίσχυσης πραγματοποιείται με τη μέθοδο του απλού επιτοκίου ή του επιτοκίου κατ' ανατοκισμό εμπίπτει στο κοινοτικό δίκαιο και όχι στο εθνικό δίκαιο, και

— το σχετικό με το επιτόκιο ζήτημα μπορεί να αποσυσχετιστεί από το κύριο ποσό: εν πάση περιπτώσει, δεν υφίσταται νομική βάση για την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως, παρά μόνο στο μέτρο που αυτή εφάρμοσε επιτόκιο υψηλότερο του απλού επιτοκίου.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

30 Η Επιτροπή εκτιμά ότι μια απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη αν ένας απλός υπολογισμός παρέχει τη δυνατότητα να διαπιστωθεί ποια μέθοδος υπολογισμού χρησιμοποιήθηκε (εν προκειμένω, η μέθοδος του ανατοκισμού). Πάντως, όλα τα αναγκαία στοιχεία εμφαίνονται στην επίδικη απόφαση και ο σχετικός μαθηματικός τύπος είναι γνωστός τοις πάσι. Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να στηρίξει την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως ιδίως στο γεγονός ότι, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μόνο με την πραγματοποίηση ενός ορισμένου μαθηματικού υπολογισμού μπορούσε ο αναγνώστης να συναγάγει ότι εφαρμόστηκε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό.

31 Κατά το Διαμέρισμα του Loiret, ο ως άνω λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής, καθόσον η διαπίστωση του Πρωτοδικείου, κατά της οποίας βάλλει αυτός ο λόγος αναιρέσεως, δεν αποτελεί στοιχείο της αιτιολογίας του Πρωτοδικείου, αλλά περιγραφικό στοιχείο το οποίο αναπληρώνει την έλλειψη αναγγελίας και διευκρινίσεως, εντός του κειμένου της επίδικης αποφάσεως, της επιλεγείσας μεθόδου υπολογισμού της τρέχουσας αξίας. Στην πραγματικότητα, το Πρωτοδικείο ακύρωσε την επίδικη απόφαση, καθόσον καμία αιτιολογία ως προς τη χρησιμοποίηση της μεθόδου αυτής, η οποία δεν είχε έως τότε χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της πρακτικής της Επιτροπής, δεν περιλαμβάνεται στην εν λόγω απόφαση.

32 Η Scott φρονεί, επίσης, ότι πρόκειται μόνο για μια παρατήρηση αφορώσα τα πραγματικά περιστατικά, επί της οποίας το Πρωτοδικείο δεν στήριξε την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

33 Είναι αληθές ότι η περιλαμβανόμενη στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η επίδικη απόφαση δεν διευκρινίζει ότι εφαρμόζει επιτόκιο κατ' ανατοκισμό και ότι, ο αναγνώστης μόνο με την πραγματοποίηση ενός υπολογισμού, μπορεί να συναγάγει ότι εφαρμόσθηκε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό εντάσσεται στο πλαίσιο της αναλύσεως του Πρωτοδικείου, η οποία αποσκοπεί στο να εξακριβωθεί αν η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της να υπολογίσει την τρέχουσα αξία της ενίσχυσης επιβάλλοντας τόκους κατ' ανατοκισμό.

34 Ωστόσο, αν το ως άνω απόσπασμα ερμηνευθεί στο πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται, και ιδίως σε συνδυασμό με τις σκέψεις 37 έως 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι η διαπίστωση αυτή έχει απλώς και μόνον προκαταρκτικό χαρακτήρα και δεν αποτελεί το έρεισμα του περιλαμβανομένου στη σκέψη 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συμπεράσματος του Πρωτοδικείου ότι η επίδικη απόφαση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη. Το τελευταίο συμπέρασμα στηρίζεται στην περιλαμβανόμενη στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση ότι η Επιτροπή όφειλε να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους εφάρμοσε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό αντί απλού επιτοκίου.

35 Κατά συνέπεια, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

36 Η Επιτροπή, αναφερόμενη εκ νέου στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, θεωρεί ότι η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό προκύπτει, εν πάση περιπτώσει, κατ' ανάγκην εμμέσως από την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως, λαμβανομένων υπόψη των δεδηλωμένων στόχων της εξαλείψεως του οφέλους και της αποκαταστάσεως της προϋφιστάμενης καταστάσεως. Ο πληθωρισμός αποτελεί

σύγχρονο οικονομικό μέγεθος και εκφράζεται σε ετήσια ποσοστά ανατοκισμού. Κατά συνέπεια, αν δεν εφαρμοσθεί επιτόκιο κατ' ανατοκισμό, η τρέχουσα αξία του χρήματος δεν μετράται ορθά και το όφελος δεν εξαλείφεται. Η ανάλυση αυτή επιβεβαιώνεται από την απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 1995, Τ-459/93, Siemens κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-1675, σκέψεις 96 έως 98).

37 Το Διαμέρισμα του Loiret φρονεί, πρώτον, ότι η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δεν ήταν δυνατόν, κατά την περίοδο εκείνη, να προκύπτει εμμέσως, λαμβανομένων υπόψη του τότε ισχύοντος νομικού πλαισίου, των θέσεων που είχαν διατυπωθεί και της πρακτικής της Επιτροπής.

38 Το Διαμέρισμα του Loiret επισημαίνει, ιδίως, ότι, ως προς τη μέθοδο υπολογισμού των τόκων, το έγγραφο SG(91) D/4577 της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη, της 4ης Μαρτίου 1991 (ανακοίνωση προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους τρόπους κοινοποίησης ενισχύσεων και τις αναλυτικές διαδικασίες όσον αφορά τις ενισχύσεις που ισχύουν κατά παράβαση των κανόνων του άρθρου [88], παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ), καθόρισε ρητώς τη μέθοδο υπολογισμού την οποία προβλέπει το εθνικό δίκαιο του κράτους που είναι αποδέκτης της αρνητικής αποφάσεως. Συγκεκριμένα, προς το τέλος της παραγράφου 4 του σημείου 2 του εν λόγω εγγράφου, η Επιτροπή ανέφερε ότι η ανάκτηση «πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων των σχετικών με τους τόκους υπερημερίας επί των απαιτήσεων του Δημοσίου».

39 Το εν λόγω έγγραφο, του οποίου ο ρόλος ως εγγράφου αναφοράς αναγνωρίσθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, C-74/00 P και C-75/00 P, Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-7869, σκέψεις 164 και 165), αποτελούσε, όσον αφορά τους τόκους, την εκδήλωση της άποψης της Επιτροπής ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο επί του σημείου αυτού μέχρι την έκδοση του κανονισμού 794/2004. Η ανακοίνωση του 2003 τροποποίησε το εν λόγω έγγραφο μόνον όσον αφορά το ζήτημα της μεθόδου υπολογισμού της τρέχουσας αξίας.

40 Πάντως, κατά την επίμαχη περίοδο, η εθνική νομοθεσία πολλών κρατών μελών θεωρούσε και εξακολουθεί να θεωρεί ότι η προκαλούμενη από την παρέλευση του χρόνου επενέργεια ισοφαρίζεται διά της επιβολής απλού τοκισμού.

41 Δεύτερον, όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου 1975, 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1975, σ. 457), η επίδικη απόφαση δεν μπορούσε, εν πάση περιπτώσει, να αιτιολογηθεί κατά τρόπο έμμεσο, δεδομένου ότι υπερακόντιζε τις προγενέστερες αποφάσεις.

42 Η Scott ισχυρίζεται ότι ο ως άνω λόγος αναιρέσεως δεν ανταποκρίνεται στην επιχειρηματολογία που δέχθηκε το Πρωτοδικείο για να στηρίξει την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως και ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως έρχεται, επίσης, σε αντίφαση τόσο προς το ιστορικό της νομοπαρασκευαστικής δραστηριότητας της Επιτροπής όσο και προς την τότε πρακτική της.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

43 Επιβάλλεται, ευθύς εξ αρχής, η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς αναφέρθηκε, με τη σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην πάγια νομολογία ότι η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και πρέπει να διαφαίνεται απ' αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες της πράξεως ή άλλα πρόσωπα

τα οποία αυτή αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του εν λόγω άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63, καθώς και της 10ης Ιουλίου 2008, C-413/06 P, Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, Συλλογή, 2008, σ. I-4951, σκέψη 166).

44 Εξάλλου, από τη νομολογία προκύπτει, επίσης, ότι, ναι μεν μια απόφαση της Επιτροπής, η οποία εμπίπτει σε πάγια πρακτική λήψεως αποφάσεων, μπορεί να αιτιολογηθεί συνοπτικώς, ιδίως διά της επικλήσεως της πρακτικής αυτής, πλην όμως όταν η εν λόγω απόφαση βαίνει αισθητά πέραν των προγενεστέρων αποφάσεων, στην Επιτροπή απόκειται να αναπτύξει ρητώς τη συλλογιστική της (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 31, καθώς και της 30ής Σεπτεμβρίου 2003, C-301/96, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9919, σκέψεις 88 και 92).

45 Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 38 των προτάσεών του, η απαίτηση αυτή ισχύει, κατά μείζονα λόγο, στην περίπτωση μιας φερομένης ως εμμέσως προκύπτουσας αιτιολογίας.

46 Πάντως, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως, ουδεμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου ούτε η νομολογία του Δικαστηρίου ή του Πρωτοδικείου είχαν διευκρινίσει ότι οι τόκοι τους οποίους πρέπει να αποφέρει μια προς ανάκτηση ενίσχυση υπολογίζονται με τη μέθοδο του ανατοκισμού. Αντιθέτως, όπως επισήμανε το Πρωτοδικείο με τη σκέψη 40 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή δέχθηκε ρητώς, με την ανακοίνωσή της του 2003, ότι ανέκυπτε το ζήτημα αν οι τόκοι αυτοί έπρεπε να είναι απλοί τόκοι ή τόκοι κατ' ανατοκισμό και θεώρησε επείγον να διευκρινίσει συναφώς τη θέση της. Κατά συνέπεια, πληροφόρησε τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερομένους ότι σε κάθε απόφαση διατάσσουσα την ανάκτηση παράνομης ενίσχυσης που θα εξέδιδε στο μέλλον θα εφάρμοζε επιτόκιο κατ' ανατοκισμό.

47 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, με την από 11 Σεπτεμβρίου 2006 απάντησή της σε έγγραφο του Πρωτοδικείου της 27ης Ιουλίου 2006, η Επιτροπή δέχθηκε ότι οι εκδοθείσες πριν από την επίδικη απόφαση οριστικές αρνητικές αποφάσεις της δεν διευκρίνιζαν ότι έπρεπε να εφαρμοσθεί η μέθοδος των επιτοκίων κατ' ανατοκισμό.

48 Κατά τα λοιπά, σύμφωνα με τις περιλαμβανόμενες στη σκέψη 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου, η Επιτροπή δεν επικαλέσθηκε ούτε μία απόφαση, προγενέστερη της επίδικης, που επέβαλε όντως τόκους με τη μέθοδο του ανατοκισμού. Ενώπιον του Δικαστηρίου, η Επιτροπή αρκέσθηκε να παρατηρήσει επ' αυτού, χωρίς άλλη διευκρίνιση, ότι έχει ήδη γνωστοποιήσει στο Πρωτοδικείο παραδείγματα περιπτώσεων κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή είχε εφαρμόσει τη μέθοδο του ανατοκισμού.

49 Επομένως, το Πρωτοδικείο ορθώς διαπίστωσε, με τη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η επιβολή τόκων κατ' ανατοκισμό εν προκειμένω ήταν η πρώτη εκδήλωση μιας νέας και σημαντικής πολιτικής της Επιτροπής την οποία η Επιτροπή όφειλε να δικαιολογήσει.

50 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, έστω και αν η επίδικη απόφαση διευκρίνιζε ότι τα οφέλη που απορρέουν από την ενίσχυση πρέπει να εξαλειφθούν προς επαναφορά της προϋφιστάμενης καταστάσεως, η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι προκύπτει, κατ' ανάγκην, εμμέσως από την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως.

51 Επομένως, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

52 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στη σκέψη 42 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ισχυρίζεται ότι η εν λόγω απόφαση αντιστρέφει παρά τον νόμο το βάρος αποδείξεως στις διαδικασίες σχετικά με κρατικές ενισχύσεις και στις διαδικασίες ενώπιον του Πρωτοδικείου. Το Διαμέρισμα του Loiret δεν προσκόμισε κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξη του ισχυρισμού του ότι η Επιτροπή μετέβαλε την πρακτική της και, εν πάση περιπτώσει, ο ισχυρισμός αυτός αντικρούσθηκε από την Επιτροπή, ιδίως με την από 11 Σεπτεμβρίου 2006 απάντησή της σε ερώτηση του Πρωτοδικείου.

53 Το Διαμέρισμα του Loiret φρονεί ότι ο ως άνω λόγος αναιρέσεως ενέχει πραγματική και νομική πλάνη. Δεδομένου ότι το Διαμέρισμα του Loiret ανέπτυξε επαρκώς, ενώπιον του Πρωτοδικείου, τον αντλούμενο από έλλειψη αιτιολογίας λόγο, λαμβανομένης υπόψη της προγενέστερης πρακτικής, λόγω ακυρώσεως που αυτό προέβαλε, εναπέκειτο στην Επιτροπή, που είναι, εξ ορισμού, ο καλύτερος γνώστης της δικής της πρακτικής, να διορθώσει ανακριβείς, κατά τη γνώμη της, ισχυρισμούς.

54 Η Scott παρατηρεί, επίσης, ότι το Διαμέρισμα του Loiret και η ίδια εξέθεσαν λεπτομερώς στο Πρωτοδικείο ότι από τις έρευνές τους προέκυπτε ότι η Επιτροπή ουδέποτε εφάρμοσε υπολογισμό τόκων κατ' ανατοκισμό πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως. Θα ήταν παντελώς αβάσιμο το να επιχειρηθεί η επίκληση αντιστροφής του βάρους αποδείξεως ως προς το ζήτημα αυτό.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

55 Πρέπει εκ προοιμίου να επισημανθεί ότι το ζήτημα ποια ήταν η πρακτική λήψεως αποφάσεων της Επιτροπής πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως αποτελεί, κατ' αρχήν, ζήτημα πραγματικής φύσεως που το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιλύσει κατ' αναίρεση, δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να προβαίνει στη διαπίστωση και εκτίμηση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, καθώς και να εκτιμά τα αποδεικτικά στοιχεία (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 28ης Ιουνίου 2005, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P έως C-208/02 P και C-213/02 P, Dansk Rørindustri κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2005, σ. I-5425, σκέψεις 177 και 180).

56 Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εξακριβώνει αν τηρήθηκαν οι διαδικαστικοί κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως και τη διεξαγωγή των αποδείξεων (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 24, καθώς και Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, προπαρατεθείσα, σκέψη 29).

57 Ωστόσο, πρέπει να υπομνηστεί, ευθύς εξ αρχής, ότι η ανεπάρκεια αιτιολογίας που μπορεί να συνιστά παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ εμπίπτει στην παράβαση ουσιώδους τύπου, υπό την έννοια του άρθρου 230 ΕΚ, και συνιστά ισχυρισμό που ο κοινοτικός δικαστής μπορεί και μάλιστα πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως (αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-166/95 P, Επιτροπή κατά Daffix, Συλλογή 1997, σ. I-983, σκέψη 24, καθώς και Bertelsmann και Sony Corporation of America κατά Impala, προπαρατεθείσα, σκέψη 174).

58 Επομένως, το Πρωτοδικείο μπορούσε, στο πλαίσιο της αναλύσεώς του που απέβλεπε στο να προσδιορισθεί αν η επίδικη απόφαση είχε αιτιολογηθεί επαρκώς όσον αφορά τον υπολογισμό των τόκων, να εξετάσει το ζήτημα ποια ήταν η πρακτική λήψεως

αποφάσεων της Επιτροπής πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως, να απευθύνει ερωτήματα επ' αυτού στο εν λόγω θεσμικό όργανο και να αντλήσει από τις απαντήσεις του τα αναγκαία συμπεράσματα.

59 Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

60 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στις σκέψεις 50 και 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, θεωρεί ότι αυτή εσφαλμένως συνάγει ότι η Επιτροπή έχει εκ του νόμου υποχρέωση να αποδείξει ότι ο δικαιούχος αντλεί όφελος από την ενίσχυση κατά την ημερομηνία κατά την οποία διατάχθηκε η ανάκτηση. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η αντίληψη αυτή στηρίζεται σε πλάνη ως προς το ουσιώδες αντικείμενο και τον σκοπό της ρυθμίσεως των κρατικών ενισχύσεων, η οποία αφορά, στην πραγματικότητα, τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών και όχι τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Η Επιτροπή αποδεικνύει μόνον κατά την ημερομηνία χορήγησης της ενίσχυσης ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Ούτε η Επιτροπή υποχρεούται να εξακριβώσει, για ακόμη μία φορά, ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις πληρούνται κατά το χρονικό σημείο εκδόσεως μιας διαταγής περί ανακτήσεως ούτε έχει εξουσιοδοτηθεί προς τούτο.

61 Κατά το Διαμέρισμα του Loiret, ο ως άνω λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος, καθόσον προσδίδει στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ένα περιεχόμενο το οποίο η εν λόγω απόφαση δεν έχει. Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο ουδόλως αποσκοπούσε στο να αναγάγει σε νέα προϋπόθεση για την επιστροφή της ενίσχυσης την εξακρίβωση του αν η Scott εξακολουθεί να αποκομίζει όφελος κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αρνητικής αποφάσεως της Επιτροπής. Το Πρωτοδικείο ανέμενε απλώς ότι μια τέτοια

απόφαση θα του παρείχε τη δυνατότητα να βεβαιωθεί για το βάσιμο του ποσοτικού υπολογισμού του εν λόγω οφέλους, μέχρι την ημερομηνία αυτή, διά της συλλογιστικής και των οικονομικών παραμέτρων που επελέγησαν.

62 Η Scott ισχυρίζεται ότι, ως προς το ζήτημα αυτό, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση περιορίζεται να αναπτύξει επικρίσεις για την έλλειψη οποιασδήποτε αιτιολογίας, εντός της επίδικης αποφάσεως, όσον αφορά την προσφυγή στη μέθοδο του ανατοκισμού.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

63 Από τις σκέψεις 48 έως 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο δεν είχε πρόθεση να αναγάγει σε γενική αρχή το ότι, για να μπορεί η Επιτροπή να διατάζει την ανάκτηση μιας κρατικής ενίσχυσης, το εν λόγω θεσμικό όργανο υποχρεούται να αποδείξει ότι ο δικαιούχος εξακολουθεί να αντλεί όφελος από την εν λόγω ενίσχυση κατά την ημερομηνία κατά την οποία διατάσσεται η ανάκτηση. Συγκεκριμένα, οι αναπτύξεις του Πρωτοδικείου σχετικά με το ζήτημα αν ο δικαιούχος εξακολουθεί να αντλεί, κατά την ημερομηνία αυτή, όφελος από την ενίσχυση αποτελούν σαφώς μέρος της αναλύσεως που αποβλέπει στο να προσδιορισθεί αν η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δικαιολογείται από την ανάγκη εκλείψεως του οφέλους που αποκόμισε ο δικαιούχος.

64 Επομένως, ο ως άνω λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος, καθόσον στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Κατά τα λοιπά, αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής στο μέτρο που η περιλαμβανόμενη στη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η Επιτροπή ουδόλως εξήγησε για ποιο λόγο εφάρμοσε, για πρώτη φορά, επιτόκιο κατ' ανατοκισμό αρκεί, από μόνη της, προς στήριξη του περιλαμβανομένου στη σκέψη 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συμπεράσματος ότι η επίδικη απόφαση δεν έχει αιτιολογηθεί επαρκώς.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

65 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στη σκέψη 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εκτιμά ότι η εν λόγω απόφαση στηρίζεται, κατά μη σύννομο τρόπο, σε εικασίες και όχι σε αποδεικτικά στοιχεία όσον αφορά την προβαλλομένη τιμή μεταβιβάσεως του ενεργητικού του εργοστασίου στην Procter & Gamble το 1998. Η Επιτροπή, υπενθυμίζοντας τους κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως τόσο ενώπιον αυτής όσο και ενώπιον του Πρωτοδικείου, παρατηρεί ότι η επίδικη απόφαση ανέφερε ότι, εν πάση περιπτώσει, ουδεμία απόδειξη προσκομίσθηκε προς στήριξη της υπάρξεως μιας τέτοιας τιμής μεταβιβάσεως.

66 Το Διαμέρισμα του Loiret ισχυρίζεται ότι ο ως άνω λόγος αναιρέσεως αφορά μια σκέψη της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως η οποία τέθηκε ως εκ περισσού και η οποία αναφέρεται σε μια περίσταση μεταξύ πολλών άλλων, και ότι αυτός αποβλέπει στο να θέσει υπό αμφισβήτηση την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι, ως εκ τούτου, απαράδεκτος.

67 Η Scott ισχυρίζεται ότι η βαλλόμενη σκέψη της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιορίζεται στο να περιγράψει την πραγματική κατάσταση ενώπιον του Πρωτοδικείου, οπότε η Επιτροπή δεν δύναται παραδεκτώς να σχολιάσει το περιεχόμενό της. Κατά τα λοιπά, η σκέψη αυτή θα μπορούσε να αποσυρθεί, χωρίς τούτο να αποτελέσει μομφή για την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

68 Ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως αφορά ένα απόσπασμα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με το οποίο το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο της αναλύσεώς του που απέβλεπε στο να προσδιορισθεί αν η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δικαιολογείται από την ανάγκη εκλείψεως του οφέλους που αποκόμισε ο δικαιούχος, είχε πρόθεση να υπογραμμίσει τις αμφιβολίες του όσον αφορά την αξία του οφέλους που εξακολουθούσε να αποκομίζει η Scott κατά την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

69 Επομένως, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως είναι, όπως και ο τέταρτος, αλυσιτελής στο μέτρο που η περιλαμβανόμενη στη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η Επιτροπή ουδόλως εξήγησε για ποιο λόγο εφάρμοσε, για πρώτη φορά, επιτόκιο κατ' ανατοκισμό αρκεί, από μόνη της, προς στήριξη του περιλαμβανομένου στη σκέψη 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συμπεράσματος ότι η επίδικη απόφαση δεν έχει αιτιολογηθεί επαρκώς.

Επί του έκτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

70 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στις σκέψεις 51 και 52 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ισχυρίζεται ότι αυτή η απόφαση εσφαλμένως θεωρεί ότι η προβαλλομένη τιμή μεταβιβάσεως του ενεργητικού του εργοστασίου στην Procter & Gamble το 1998, ένδεκα έτη μετά τη χορήγηση της ενίσχυσης, ήταν ενδεδειγμένη προς τον σκοπό του υπολογισμού του ποσού της προς ανάκτηση κρατικής ενίσχυσης.

71 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι ουδόλως αμφισβητείται ότι η Scott έλαβε σημαντική κρατική ενίσχυση και ότι υφίστανται πλείονες λόγοι που θα μπορούσαν να εξηγήσουν τη μείωση της αξίας του ενεργητικού. Πάντως, η αξία μιας παρανόμως χορηγηθείσας και ασυμβίβαστης με την κοινή αγορά ενίσχυσης υπολογίζεται κατά την ημερομηνία χορήγησής της και ο σκοπός που συνίσταται στην επαναφορά της προγενέστερης καταστάσεως συνεπάγεται, κατ' ανάγκην, την επιβολή τόκων κατ' ανατοκισμό, ανεξαρτήτως του ζητήματος με ποιον τρόπο ο δικαιούχος χρησιμοποίησε την ενίσχυση κατά το χρονικό διάστημα που διέρρευσε ενδιαμέσως.

72 Κατά το Διαμέρισμα του Loiret, αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος στο μέτρο που στρέφεται κατά εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου αφορώσας πραγματικά περιστατικά. Επιπλέον, δεδομένου ότι οι σκέψεις 50 και 51 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιέχουν μια αιτιολογία που παρατίθεται ως εκ περισσού, οι αιτιάσεις που ενδέχεται να τις αφορούν είναι, ως εκ τούτου, αλυσιτελείς. Η Scott προβάλλει τα ίδια επιχειρήματα με αυτά που προέβαλε στο πλαίσιο του πέμπτου λόγου αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

73 Ο έκτος λόγος αναιρέσεως αφορά, όπως και ο πέμπτος, ένα απόσπασμα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως με το οποίο το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο της αναλύσεώς του που απέβλεπε στο να προσδιορισθεί αν η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δικαιολογείται από την ανάγκη εξαλείψεως του οφέλους που αποκόμισε ο δικαιούχος, είχε πρόθεση να υπογραμμίσει τις αμφιβολίες του όσον αφορά την αξία του οφέλους που εξακολουθούσε να αποκομίζει η Scott κατά την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

74 Επομένως, ο έκτος λόγος αναιρέσεως είναι, επίσης, αλυσιτελής στο μέτρο που η περιλαμβανόμενη στη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η Επιτροπή ουδόλως εξήγησε για ποιο λόγο εφάρμοσε, για πρώτη φορά, επιτόκιο κατ' ανατοκισμό αρκεί, από μόνη της, προς στήριξη του περιλαμβανομένου στη σκέψη 54 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως συμπεράσματος ότι η επίδικη απόφαση δεν έχει αιτιολογηθεί επαρκώς.

Επί του εβδόμου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

75 Η Επιτροπή, αναφερόμενη στη σκέψη 53 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εκτιμά ότι η εν λόγω απόφαση εσφαλμένως θεωρεί ότι, σε περίπτωση σιωπής μιας οριστικής απόφασης της Επιτροπής αφορώσας κρατικές ενισχύσεις, το ζήτημα αν το επιτόκιο για την ανάκτηση της ενίσχυσης είναι το απλό επιτόκιο ή επιτόκιο κατ' ανατοκισμό εμπίπτει στις «διεπόμενες από το εθνικό δίκαιο διαδικασίες».

76 Η ανάγκη εφαρμογής επιτοκίου κατ' ανατοκισμό αποτελεί ουσιαστικό και όχι διαδικαστικό ζήτημα, όπως και το επιτόκιο αυτό καθεαυτό. Πρόκειται για ουσιώδες ζήτημα του κοινοτικού δικαίου, λαμβανομένου υπόψη ότι ο σκοπός συνίσταται στην εξάλειψη του οφέλους στο σύνολό του και στην επαναφορά της προϋφιστάμενης καταστάσεως, πράγμα που απαιτεί την ορθή μέτρηση της αξίας του χρήματος διαχρονικώς.

77 Εξάλλου, αν η εφαρμογή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό αποτελούσε διαδικαστικό ζήτημα, ο κανονισμός 794/2004 θα ήταν, εξ ορισμού, μη σύννομος, καθόσον θα σφετεριζόταν τομείς που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 659/1999.

78 Το Διαμέρισμα του Loiret φρονεί ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Συγκεκριμένα, καίτοι είναι αληθές ότι η μέθοδος υπολογισμού της τρέχουσας αξίας μιας κρατικής ενίσχυσης που κρίθηκε αθέμιτη δεν αποτελεί ουσιαστικό ζήτημα το οποίο εμπίπτει στο κοινοτικό δίκαιο, γεγονός παραμένει ότι το κοινοτικό δίκαιο θα παρέπεμπε τότε, σε περίπτωση σιωπής της οριστικής απόφασης, στο εθνικό δίκαιο.

79 Η Scott φρονεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του σταδίου εξελίξεως του δικαίου, όπως αυτό προκύπτει, ιδίως, από τη σκέψη 88 της προαναφερθείσας αποφάσεως Siemens κατά Επιτροπής και από την πρακτική κατά την οικεία περίοδο, η επίδικη απόφαση δεν μπορεί ευλόγως να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απηύθυνε διαταγή προς τις γαλλικές αρχές να μη λάβουν υπόψη τους κανόνες που καθορίζει το εθνικό δίκαιο και να πραγματοποιήσουν υπολογισμό κατά τη μέθοδο του ανατοκισμού για να υπολογίσουν την τρέχουσα αξία του προς ανάκτηση ποσού μεταξύ της ημερομηνίας εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως και της ημερομηνίας πραγματικής ανάκτησης της ενίσχυσης.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

80 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος, της επίδικης αποφάσεως ορίζει:

«Η ανάκτηση [της επίμαχης ενίσχυσης] θα πραγματοποιηθεί χωρίς καθυστέρηση σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας, εφόσον επιτρέπουν την άμεση και αποτελεσματική εκτέλεση της παρούσας απόφασης. Η προς ανάκτηση ενίσχυση αποφέρει τόκους από την ημερομηνία χορήγησής της ως τη στιγμή της ανάκτησής της.»

81 Η διατύπωση αυτή πρέπει να ερμηνευθεί λαμβανομένων υπόψη του σταδίου εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου καθώς και της πρακτικής της Επιτροπής σχετικά με τον υπολογισμό της τρέχουσας αξίας του ποσού μιας προς ανάκτηση ενίσχυσης, όπως το εν λόγω στάδιο εξελίξεως και η εν λόγω πρακτική είχαν καθιερωθεί κατά την ημερομηνία εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

82 Όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως, ουδεμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου ούτε η νομολογία του Δικαστηρίου ή του Πρωτοδικείου είχαν διευκρινίσει αν οι τόκοι τους οποίους πρέπει να αποφέρει μια προς ανάκτηση ενίσχυση υπολογίζονται με τη μέθοδο του απλού τοκισμού ή με τη μέθοδο του ανατοκισμού.

83 Ναι μεν είναι αληθές ότι η μέθοδος υπολογισμού της τρέχουσας αξίας μιας παρανόμως χορηγηθείσας ενίσχυσης αποτελεί ουσιαστικό και όχι διαδικαστικό ζήτημα, πλην όμως διαπιστώνεται ότι, όπως ορθώς παρατηρεί το Διαμέρισμα του Loiret, η Επιτροπή ανέφερε, με το έγγραφο SG(91) D/4577, της 4ης Μαρτίου 1991, το οποίο απηύθυνε προς τα κράτη μέλη, ότι η οριστική απόφαση με την οποία διαπιστώνει το ασυμβίβαστο μιας ενίσχυσης προς την κοινή αγορά «θα έχει ως συνέπεια την ανάκτηση του ποσού των ενισχύσεων που ήδη χορηγήθηκαν παρανόμως, ανάκτηση η οποία πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων των σχετικών με τους τόκους υπερημερίας επί των απαιτήσεων του Δημοσίου, οι δε τόκοι αρχίζουν κανονικά να τρέχουν από την ημερομηνία χορήγησης των εν λόγω παράνομων ενισχύσεων».

84 Επομένως, το έγγραφο αυτό συνέδεε το ζήτημα της επιβολής τόκων με τους διαδικαστικούς κανόνες περί ανακτήσεως και παρέπεμπε, επ' αυτού, στο εθνικό δίκαιο. Μόνο με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την κήρυξη εκτός εφαρμογής ορισμένων εγγράφων που άπτονται της πολιτικής κρατικών ενισχύσεων (ΕΕ 2004, C 115, σ. 1), το εν λόγω θεσμικό όργανο ενημέρωσε τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερόμενους τρίτους ότι δεν είχε πλέον πρόθεση να εφαρμόσει το εν λόγω έγγραφο, το οποίο χαρακτήριζε, εξάλλου, όπως και τα λοιπά κείμενα τα οποία αφορά η εν λόγω ανακοίνωση, ως «κείμενο σχετικό με διαδικαστικά ζητήματα στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων».

85 Δεδομένου ότι η επίδικη απόφαση δεν αναφέρει ρητώς ότι η τρέχουσα αξία της προς ανάκτηση ενίσχυσης πρέπει να υπολογισθεί βάσει επιτοκίου κατ' ανατοκισμό και ότι δεν αμφισβητείται, εξάλλου, ότι το γαλλικό δίκαιο προβλέπει την εφαρμογή απλού επιτοκίου, το Πρωτοδικείο ορθώς ερμήνευσε, κατά συνέπεια, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της επίδικης αποφάσεως υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή έχει ως συνέπεια ότι οι σχετικοί με την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως και της ημερομηνίας ανάκτησης της ενίσχυσης τόκοι θα υπολογισθούν με απλό επιτόκιο και ορθώς διαπίστωσε ότι, ως εκ τούτου, η επίδικη απόφαση ενέχει προφανή ασυνέπεια.

86 Κατά συνέπεια, ο έβδομος λόγος αναιρέσεως πρέπει, επίσης, να απορριφθεί.

Επί του ογδόου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

87 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι δυσανάλογη καθόσον ακυρώνει την επίδικη απόφαση στο σύνολό της (κατά το μέτρο που αυτή αφορά το οικόπεδο και το εργοστάσιο) βάσει συμπερασμάτων περιοριζομένων στην αιτιολογία της χρησιμοποιήσεως επιτοκίου κατ' ανατοκισμό. Πάντως, το σχετικό με τους τόκους ζήτημα μπορούσε και έπρεπε να διαχωρισθεί από το σχετικό με το κύριο ποσό ζήτημα, το δε σχετικό με τον ανατοκισμό ζήτημα μπορούσε και έπρεπε να διαχωρισθεί από το σχετικό με τον απλό τοκισμό ζήτημα. Συγκεκριμένα, το αρχικό ποσό της ενίσχυσης, όπως αυτό διαπιστώθηκε με την επίδικη απόφαση, και η εφαρμογή απλού επιτοκίου δεν αμφισβητήθηκαν με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

88 Ο όγδοος λόγος αναιρέσεως δεν μεταβάλλει το αντικείμενο της δίκης. Οι λόγοι αναιρέσεως που απαριθμούνται στο άρθρο 58, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου αναφέρονται, εξ ορισμού, σε ζητήματα που μπορούν να ανακύψουν ή να προβληθούν ως προς μια απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην υπό κρίση υπόθεση, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση παραβιάζει, αυτή καθεαυτήν, το κοινοτικό δίκαιο.

89 Θα ήταν πάρα πολύ άδικο και ασυμβίβαστο με την απαίτηση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας το να διατηρούνται σε ισχύ τα αποτελέσματα μιας αποφάσεως (η οποία εκδόθηκε κατά της Επιτροπής στην υπό κρίση υπόθεση) παρά την ύπαρξη μιας νομικής πλάνης, χωρίς καμία δυνατότητα επανεξετάσεως κατ' αναίρεση. Το συμπέρασμα αυτό έχει ως έρεισμα το άρθρο 113, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, που υπενθυμίζει τον θεμελιώδη κανόνα ότι ένα αίτημα

ολικής ή μερικής αναιρέσεως μιας αποφάσεως του Πρωτοδικείου εμπίπτει, εξ ορισμού, στα ζητήματα που μπορούν να εξεταστούν κατ' αναίρεση.

90 Επιπλέον, ο όγδοος λόγος αναιρέσεως δεν συνδέεται με τους λόγους ακυρώσεως, αυτούς καθεαυτούς, όπως έγιναν δεκτοί από το Πρωτοδικείο, αλλά μάλλον με τις συνέπειές τους. Η Επιτροπή δεν θεωρεί ότι εναπόκειται στον καθού ενώπιον του Πρωτοδικείου να εξετάσει αυθόρμητα, για λογαριασμό του προσφεύγοντος ή του Πρωτοδικείου, ποιες θα μπορούσαν να είναι οι ποικίλες συνέπειες μιας επιτυχούς ενέργειας του αντιδίκου. Τούτο θα υποχρέωνε τον καθού να αναπτύσσει μια ολόκληρη επικουρική επιχειρηματολογία, στηριζόμενη σε υποθέσεις ως προς το τι θα μπορούσε να πράξει ή να μην πράξει το Πρωτοδικείο.

91 Το Διαμέρισμα του Loiret και η Scott φρονούν ότι αυτός ο λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος, καθόσον διευρύνει το αντικείμενο της δίκης και αποτελεί νέο αίτημα, λαμβανομένου υπόψη ότι η Επιτροπή ουδέποτε ζήτησε από το Πρωτοδικείο να περιορισθεί στη μερική ακύρωση, έστω και αν η επίκριση της μεθόδου υπολογισμού της τρέχουσας αξίας είχε προβληθεί ρητώς.

92 Εξάλλου, ο διαχωρισμός μεταξύ του απλού τοκισμού και του ανατοκισμού, τον οποίο το Δικαστήριο παρακαλείται να λάβει υπόψη στο πλαίσιο του ως άνω λόγου αναιρέσεως προκειμένου να μεταρρυθμίσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, θα οδηγούσε σε ουσιώδη μεταβολή της επίδικης αποφάσεως, αυτής καθεαυτήν, καίτοι το Πρωτοδικείο δεν διαθέτει, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας. Η τεχνική του υπολογισμού των τόκων αποτελεί συνιστώσα που είναι αναπόσπαστο μέρος του υπολογισμού που οδηγεί στο τελικό ποσό της ενίσχυσης και η αιτιολογία ως προς την επιλογή της εν λόγω τεχνικής είναι εξίσου σημαντική με την αιτιολογία ως προς τη διαπίστωση της ελλείψεως νομιμότητας μιας ενίσχυσης και του υπολογισμού του ποσού της εν λόγω ενίσχυσης πριν από τον υπολογισμό της τρέχουσας αξίας της. Η οριστική αδυναμία διαχωρισμού τους θα σταματούσε τη μερική ακύρωση.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

— Επί του παραδεκτού του ογδόου λόγου αναιρέσεως

93 Κατά το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, η αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου περιορίζεται σε νομικά ζητήματα και ως λόγος αναιρέσεως επιτρέπεται να προβάλλεται, μεταξύ άλλων, παραβίαση του κοινοτικού δικαίου από το Πρωτοδικείο.

94 Εξάλλου, το άρθρο 113, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προβλέπει ότι η αίτηση αναιρέσεως δεν μπορεί να μεταβάλει το αντικείμενο της ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκης.

95 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται, κατ' αρχήν, στον έλεγχο της νομικής λύσεως που δόθηκε ενόψει των ισχυρισμών που προβλήθηκαν και εξετάσθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου (αποφάσεις της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 59, καθώς και της 1ης Φεβρουαρίου 2007, C-266/05 P, Sison κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2007, σ. I-1233, σκέψη 95).

96 Με τον ως άνω λόγω αναιρέσεως, η Επιτροπή δεν αποβλέπει στο να θέσει υπό αμφισβήτηση τη νομική λύση, αυτή καθεαυτή, την οποία έδωσε το Πρωτοδικείο για ισχυρισμό που προβλήθηκε και εξετάσθηκε ενώπιόν του. Η Επιτροπή βάλλει κατά των συνεπειών που συνήγαγε το Πρωτοδικείο από το συμπέρασμά του ότι πρέπει να γίνει δεκτό το πέμπτο σκέλος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε το Διαμέρισμα

του Loiret, σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε επαρκώς την απόφασή της να υπολογίσει την τρέχουσα αξία της ενίσχυσης επιβάλλοντας ανατοκισμό. Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο εσφαλμένως και κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας ακύρωσε, βάσει μόνον του συμπεράσματος αυτού, την επίδικη απόφαση στο σύνολό της, κατά το μέτρο που η εν λόγω απόφαση αφορά την ενίσχυση που χορηγήθηκε υπό τη μορφή προνομιακής τιμής του επίμαχου οικοπέδου.

97 Πάντως, αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγχει τη νομική λύση που δόθηκε ενόψει των ισχυρισμών που προβλήθηκαν και εξετάσθηκαν ενώπιον του Πρωτοδικείου, πρέπει επίσης να είναι αρμόδιο, διότι άλλως η αναιρετική διαδικασία θα εστερείτο ενός σημαντικού μέρους του περιεχομένου της, να ελέγχει τις νομικές συνέπειες που συνήγαγε το Πρωτοδικείο από τη λύση αυτή, οι οποίες αποτελούν, επίσης, νομικό ζήτημα.

98 Εξάλλου, στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι οι διάδικοι δεν μπορούν οπωσδήποτε να προδικάσουν, κατά την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία, τις συγκεκριμένες συνέπειες τις οποίες το Πρωτοδικείο ενδέχεται να συναγάγει, με την απόφασή του, από τη διαπίστωσή του ότι ένας ισχυρισμός είναι βάσιμος.

99 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ένας λόγος προβαλλόμενος κατ' αναίρεση και βάλλων κατά μιας νομικής συνέπειας, την οποία συνήγαγε το Πρωτοδικείο από τη νομική λύση που έδωσε ενόψει ισχυρισμού που προβλήθηκε και εξετάσθηκε ενώπιόν του, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι «[μεταβάλλει] το αντικείμενο της ενώπιον του Πρωτοδικείου δίκης» κατά την έννοια του άρθρου 113, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

100 Επιπλέον, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζονται το Διαμέρισμα του Loiret και η Scott, ούτε ο όγδοος λόγος αναιρέσεως συνιστά νέο αίτημα, το οποίο θα ήταν απαράδεκτο δυνάμει του άρθρου 113, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, του εν λόγω Κανονισμού Διαδικασίας.

101 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 93 των προτάσεών του, πρέπει να θεωρηθεί ότι το προβληθέν ενώπιον του Πρωτοδικείου αίτημα της Επιτροπής να απορριφθεί η προσφυγή του Διαμερίσματος του Loiret εμπεριέχει, επίσης, το στενότερου περιεχομένου αίτημα που αποβλέπει σε ενδεχόμενη μερική και μόνον απόρριψη.

102 Κατά συνέπεια, η ένσταση απαραδέκτου που προέβαλαν το Διαμέρισμα του Loiret και η Scott κατά του ογδόου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της βασιμότητας του ογδόου λόγου αναιρέσεως

103 Δυνάμει των άρθρων 231, πρώτο εδάφιο, ΕΚ και 224, έκτο εδάφιο, ΕΚ, αν η προσφυγή είναι βάσιμη, το Πρωτοδικείο κηρύσσει την προσβαλλομένη πράξη άκυρη.

104 Συναφώς, διαπιστώνεται, αφενός, ότι το γεγονός και μόνον ότι το Πρωτοδικείο έκρινε βάσιμο έναν ισχυρισμό που προέβαλε ο προσφεύγων προς στήριξη της προσφυγής του ακυρώσεως δεν παρέχει τη δυνατότητα στο εν λόγω δικαιοδοτικό όργανο να ακυρώσει αυτομάτως την προσβαλλομένη πράξη στο σύνολό της. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να χωρήσει ολική ακύρωση όταν προφανώς προκύπτει ότι ο εν λόγω ισχυρισμός, ο οποίος αφορά μια ειδική μόνον πτυχή της προσβαλλομένης πράξεως, μπορεί να οδηγήσει σε μερική μόνον ακύρωση.

105 Αφετέρου, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η μερική ακύρωση κοινοτικής πράξεως είναι δυνατή μόνον εφόσον τα στοιχεία των οποίων ζητείται η ακύρωση δύνανται να αποσπασθούν από την υπόλοιπη πράξη (απόφαση της 24ης Μαΐου 2005, C-244/03, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, Συλλογή 2005, σ. I-4021, σκέψη 12 και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

106 Δεν πληρούται αυτή η προϋπόθεση της δυνατότητας διαχωρισμού οσάκις η μερική ακύρωση πράξεως έχει ως αποτέλεσμα ότι μεταβάλλει την ουσία της πράξεως (απόφαση Γαλλία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, προπαρατεθείσα, σκέψη 13).

107 Πάντως, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι το ζήτημα αν το αρχικό ποσό της ενίσχυσης πρέπει να υπολογισθεί σε τρέχουσες τιμές διά της εφαρμογής απλού επιτοκίου ή επιτοκίου κατ' ανατοκισμό δεν ασκεί επιρροή στην περιλαμβανόμενη εντός της επίδικης αποφάσεως διαπίστωση ότι η ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και ότι αυτή πρέπει να ανακτηθεί.

108 Συναφώς, διαπιστώνεται, ιδίως, ότι το διατακτικό της επίδικης αποφάσεως προβαίνει αφ' εαυτού σε διάκριση, με το άρθρο 1 της εν λόγω αποφάσεως, μεταξύ του αρχικού ποσού της επίμαχης ενίσχυσης και του ποσού αυτής κατόπιν υπολογισμού σε τρέχουσες τιμές. Ούτε από την επίδικη απόφαση ούτε από την αναιρεσιβαλλόμενη

απορρέει κάποιο επιχείρημα που θα εμπόδιζε να θεωρηθεί το σχετικό με τους τόκους ζήτημα ως δυνάμενο να διαχωρισθεί από το σχετικό με το αρχικό ποσό της ενίσχυσης ζήτημα.

109 Απεναντίας, αντιθέτως προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, δεν είναι δυνατό να προσαφθεί στο Πρωτοδικείο το ότι δεν διαχώρισε το σχετικό με τον ανατοκισμό ζήτημα από το σχετικό με τον απλό τοκισμό ζήτημα. Συγκεκριμένα, αφενός, το Πρωτοδικείο δεν θα μπορούσε να αντικαταστήσει τον υπολογισμό σε τρέχουσες τιμές του αρχικού ποσού της ενίσχυσης διά της εφαρμογής επιτοκίου κατ' ανατοκισμό και να προκρίνει αντ' αυτού την εφαρμογή απλού επιτοκίου, χωρίς να μεταβάλει την ουσία της επίδικης αποφάσεως. Αφετέρου, πρέπει να επισημανθεί ότι, με τις σκέψεις 45 έως 47 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι η αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως είναι, επίσης, ανεπαρκής όσον αφορά την εφαρμογή του επιτοκίου 5,7 % για περίοδο δεκατριών ετών.

110 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι ο όγδοος λόγος αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτός καθόσον προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν διαχώρισε το σχετικό με τους τόκους ζήτημα από το σχετικό με το κύριο ποσό ζήτημα και ότι ακύρωσε την επίδικη απόφαση στο σύνολό της, κατά το μέτρο που η εν λόγω απόφαση αφορά το οικόπεδο και το εργοστάσιο, βάσει συμπερασμάτων τα οποία περιορίζονται στην αιτιολογία του υπολογισμού σε τρέχουσες τιμές του αρχικού ποσού της ενίσχυσης.

Επί της αναπομπής της υποθέσεως στο Πρωτοδικείο

111 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, εάν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.

112 Δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο εξέτασε αποκλειστικώς και μόνον το πέμπτο σκέλος του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε το Διαμέρισμα του Loiret προς στήριξη της προσφυγής του, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η υπό κρίση διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση. Επομένως, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο Πρωτοδικείο.

113 Αναπέμποντας την υπόθεση στο Πρωτοδικείο, το Δικαστήριο επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα της κατ' αναίρεση δίκης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 29ης Μαρτίου 2007, Τ-369/00, Département du Loiret κατά Επιτροπής.

2) Αναπέμπει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

3) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)